

Tárgy: A békés tiltakozásokkal összefüggő emberi jogok előmozdításáról és védelméről szóló határozat tervezete. (Az ENSZ 25. Emberi Jogi Tanácsa)

Excellenciás Asszony/Úr!

Az alulírott emberi jogi szervezetek számára megtiszteltetés, hogy írhatunk Önnek a *békés tiltakozásokkal összefüggő emberi jogok előmozdításáról és védelméről* szóló határozat tervezetével kapcsolatban, amelyet az ENSZ Emberi Jogi Tanácsának 25. ülésén fogadnak el.

A történelem arról tanúskodik, hogy azoknak az alapjogoknak a jó részét, amelyekkel mi itt és most rendelkezünk, az előző generációk kitartó utcai tiltakozásainak eredményeként szereztük meg. Ezért üdvözljük, hogy az Emberi Jogi Tanács, tekintettel arra, hogy e kérdés az utóbbi években visszanyerte a lendületét, megújult és fokozott figyelmet szentel neki. Áttekintve a határozat tervezetét három konkrét témát szeretnék kiemelni, mivel úgy véljük, hogy e módosítások eredményeként megerősödne az emberi jogok védelme ezen a területen.

Először is mély aggodalmunkat fejezzük ki a határozattervezet azon elképzelésével kapcsolatban, hogy csak a békés tiltakozásokat tekinti védettnek. **Kulcsfontosságúnak tartjuk hangsúlyozni azt, hogy minden emberi jogi védelem közvetlenül alkalmazandó a társadalmi tiltakozások minden formája során, akár békésnek minősítik őket, akár nem.** A szélesebb körű emberi jogi védelmet nem szabad mesterségesen a „békés tiltakozásokra” korlátozni. Az erőszak alkalmazására vonatkozó korlátozások például különösen fontosak, és minden esetben vonatkoznak a rendőrség fellépésére.

Országaink közül soknak vannak tapasztalatai a békétlen tiltakozásokkal kapcsolatban. A kormánzatnak még az ilyen helyzetekben is kötelessége tiszteletben tartani, megvédeni és kiteljesíteni az alapvető emberi jogokat. Tapasztalataink szerint sok kormány túl gyorsan minősít „békétlenné” egy adott tiltakozást, még akkor is, amikor a résztvevők túlnyomó többsége erőszakmentes marad. Az ilyen általános minősítés azután a represszív intézkedések széles skálájának igazolásául szolgál. Egy egész gyülekezés ilyen általános békétlenné minősítése együtt jár sok ember jogainak az önkényes megkurtításával. Ennek fényében **javasoljuk a PP19. szövegét úgy módosítani, hogy az erősítse meg azt, hogy az egyének a tiltakozásokkal összefüggésben előforduló szórványos erőszak eredményeként sem veszítik el semmilyen emberi jogukat, még a békés gyülekezéshez való joguk élvezetét sem.**

Annak érdekében, hogy a nemzetközi emberi jog alapján jelenleg elismert védelmi szintet pontosan tükrözze, nyomatékosan javasoljuk a „békés” szó törlését a határozat címéből, valamint a PP9., 11., 12., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21. és 22.-ből, és a 2., 6., 7., 8., 9., 16., 17., 18., 19. és 20. szakaszokból. Ezen belül külön hangsúlyozzuk a „békés” jellegre való utalás törlését a PP15. és 16.-ból, valamint a 2. és 6. szakaszokból, mivel e szakaszok az olyan

jogsértések tilalmára vonatkoznak, mint a kínzás, a kivégzések és a nemi erőszak, és e tilalmak nem ronthatók le.

Másodszor a határozattervezet előkészítése fontos alkalom a nemzetközi közösség számára, hogy folytassa a tiltakozásokkal összefüggő erőszak-alkalmazás megfelelő szabályozására vonatkozó emberi jogi standardok lefektetését. Ennek megfelelően **javasoljuk, hogy kerüljön be a határozatba egy kifejezett utalás azzal kapcsolatban, hogy a társadalmi tiltakozásokkal összefüggésben a rendőrség kulcsszerepet játszik az egyének – ezen belül a résztvevők, a kívülállók és a rendőrök – élethez, szabadsághoz és biztonsághoz való jogának védelmében, ezért akcióiknak mindig az erőszak megfékezését kell célozniuk.** A rendőrségnek ez a szerepe magában foglalja a gyülekezési szituációk sokféleségének és komplexitásának felismerését, továbbá azt is, hogy a rendőrségi reakciókat arányosan, a konkrét körülményekhez igazítva kell meghatározni, és hogy különbséget kell tenni az egyes résztvevők és a tömeg viselkedése között. A rendőrséggel szembeni panaszokat hatékonyan és részrehajlás nélkül kell kivizsgálni, és ha megalapozottnak bizonyulnak, fegyelmi vagy büntetőjogi szankciókat kell alkalmazni. A rendfenntartási műveletek során a rendőröknek azonosíthatóknak kell lenniük nevük vagy azonosítószámuk egyenruhájukon való feltüntetésével, és kikényszeríthető parancsot kell kapniuk az azonosító kitűzők használatára vonatkozó kötelezettségük betartásának biztosítására. A rendőröknek a védőfelszerelésüket a saját védelmük érdekében kell viselniük, nem pedig azért, hogy elrejtsek a személyazonosságukat.

Az erőszak alkalmazására vonatkozó szabályozást illetően aggasztó, hogy a rendelkező rész 14. szakaszának tervezett szövege visszalépést jelent az ENSZ 22. Emberi Jogi Tanácsának 2013. áprilisában e kérdésben elfogadott 22/10 sz. határozata 11. szakaszának szövegéhez képest,¹ amennyiben kikerül belőle a „tiltakozások idején a halált okozó erő alkalmazásától való tartózkodás” fordulat. Helytelenítjük ezt a változtatást és felhívjuk az Emberi Jogi Tanácsot, hogy ragaszkodjon a korábban elfogadott szövegezéshez.

Ezzel kapcsolatban arra hívjuk fel a figyelmet, hogy **a határozat szövegében egyértelműnek kell lennie annak, hogy a nemzetközi standardok értelmében nem alkalmazható halált okozó erőszak a tiltakozásokkal összefüggésben, kivéve halál vagy súlyos sérülés közvetlen veszélye esetén a saját vagy mások élete védelmében, és csak akkor, ha a kevésbé szélsőséges eszközök nem elegendőek e célok eléréséhez.** Hovatovább, nem alkalmazható halált okozó erőszak a gyülekezés feloszlására, és ha az szükségessé is válik, a tömeget csak nem-erőszakos eszközökkel lehet feloszlítani. A határozattervezet jelenlegi szövegében, különösen a 11. szakasz tekintetében, mindez nem tükröződik.

Ami a tiltakozások során bekövetkező halálesetek és sérülések kivizsgálására vonatkozó kötelezettséget illeti, kulcsfontosságú biztosítani, hogy a panaszok ügyében alapos és a

¹ Lásd *Az emberi jogok békés tiltakozások kontextusában történő előmozdítása és védelme*, 2013. április 9., UN Doc A/HRC/RES/22/10.

pártatlanság biztosítása érdekében az érintett rendészeti testülettől független nyomozást végezzenek.² Ezért azt javasoljuk, hogy ennek megfelelően igazítsák ki a 12. szakaszt.

Harmadszor, azzal kapcsolatban, amit az Emberi Jogi Tanács kér az ENSZ Emberi Jogi Biztosának Hivatalától (OHCHR) e téma további megfontolása érdekében, szeretnék javasolni, hogy az OHCHR *Hatékony intézkedések és legjobb gyakorlatok a békés tiltakozásokkal összefüggő emberi jogok előmozdításának és védelmének biztosításáról* szóló szemináriuma következtetéseinek és ajánlásainak figyelembe vételével igazítsák ki a 22. szakaszt. **Annak a felhatalmazásnak, mely szerint „a jó gyakorlatok alapján iránymutatásokat kell készíteni a békés tiltakozások elősegítéséhez és védelméhez”, arra kell utalni, hogy ezeknek az iránymutatásoknak a tiltakozások idején foganatosított rendőrségi akciók és erőszak-alkalmazás szabályozására kell összpontosítaniuk.** Máskülönb a jelenlegi határozattervezetben javasolt megfogalmazás túlszabályozásra adhat lehetőséget, ami jelentős mértékű visszatartó hatással járhat a tiltakozások tekintetében, aláásva ezzel a gyülekezéshez, a véleménynyilvánításhoz és egyesüléshez való jogot.

Ezért azt javasoljuk az Emberi Jogi Tanácsnak, hogy kérje fel az OHCHR-t, hogy – különleges eljárásokat igénybe véve és minden érintettel együttműködve – készítsen gyakorlati és jogalkalmazás-fókuszú iránymutatásokat a társadalmi tiltakozásokkal összefüggésben a karhatalmi tisztviselők megfelelő magatartásáról, ezen belül azokról a megfelelő fegyvertípusokról, rendőrségi módszerekről és taktikákról, amelyeket a tiltakozások – ideértve az olyan gyülekezéseket is, ahol erőszakos cselekmények történnek – elősegítésére és kezelésére alkalmaznak.³

Aggodalmunkat fejezzük ki továbbá a 22. szakaszban az Emberi Jogi Tanács e témával való foglalkozására javasolt időpont messzeségével kapcsolatban. **Az ügy sürgősségére és súlyára való tekintettel, illetve annak érdekében, hogy a civil társadalom széles körű visszajelzést adhasson az eljáráshoz, úgy véljük, hogy a határozatnak biztosítania kellene az Emberi Jogi Bizottság 28. ülészakán beterjesztésre javasolt iránymutatás utánkövetését és aktualizálását.**

Végül szeretnénk kifejezni, hogy mennyire nagyra értékeljük azt a fokozott figyelmet, amit a határozattervezet a „kevésbé halálos” fegyverek használatának szabályozására fordított. Különösen támogatjuk a 12. és 15. szakaszt. Támogatjuk továbbá a kevésbé halálos fegyverekkel kapcsolatos képzésre és azok használatára vonatkozó protokollok kidolgozására irányuló felhívást, ahogy azt már az előző 22/10. sz. emberi jogi tanácsi határozat is elismerte, és ahogy az a 14. szakaszban is olvasható. Üdvözljük továbbá a bevezetőhöz fűzött új 23. szakaszt, amely megfelelő képzés biztosítására és a rendészeti feladatok ellátása során a katonaság bevetésétől való tartózkodásra hív fel. Mindazonáltal, figyelembe véve,

² Lásd A törvénytelen, azonnali vagy önkényes kivégzésekkel foglalkozó különmegbízott 2010. május 28-i jelentését, UN Doc A/HRC/14/24/Add.8, 71–73. bekezdés.

³ Lásd Az ENSZ Emberi Jogi Biztosának jelentését: „Hatékony intézkedések és legjobb gyakorlatok a békés tiltakozásokkal összefüggő emberi jogok előmozdításának és védelmének biztosítására” című szeminárium, UN Doc A/HRC/25/32, 48. bekezdés.

hogy a katonaság részvétele a tiltakozásokra való reagálás során inadekvát,⁴ nyomatékosan javasoljuk a „lehetséges mértékig” kifejezés törlését, és azt, hogy vegyék fontolóra ezt az aspektust a rendelkező részben.

Ha meg kívánja vitatni velünk a konkrét javaslatokat és észrevételeket, kérjük vegye fel a kapcsolatot bármely aláíró szervezettel. Emellett természetesen nyitottak maradunk minden további felvilágosításra e levéllel kapcsolatban.

Köszönjük a figyelmét! Reméljük, hogy a fentiek hasznosnak bizonyulnak majd a további mérlegelés során.

Szívélyes üdvözlettel,

American Civil Liberties Union – ACLU
Asian Forum for Human Rights and Development – FORUM-ASIA
Cairo Institute for Human Rights Studies – CIHRS
Canadian Civil Liberties Association – CCLA
Centro de Estudios Legales y Sociales – CELS
Commonwealth Human Rights Initiative – CHRI
Conectas Direitos Humanos – Conectas
Corporación Humanas – Humanas
East and Horn of Africa Human Rights Defenders Project – EHAHRDP
Egyptian Initiative for Personal Rights – EIPR
Human Rights Watch – HRW
Társaság a Szabadságjogokért – TASZ
International Service for Human Rights – ISHR
Irish Council for Civil Liberties – ICCL
Kenya Human Rights Commission – KHRC
Legal Resources Centre – LRC

2014. március 24.

⁴ Lásd Az emberi jogvédők különmegbízottjának 2012. december 13-i jelentését, UN Doc HRC/HRC/22.47/Add.1, 41. bekezdés